

Lillepõesas

ehk

isa hana pealt leitud prunt.

Plus jutustus Kristohw von Schmidt'i
wälja otšitud kirjadest: „Garnust ülesse
tõusnud noormees“.

Sind 15 kop.

Tarwas.

Trükitud R. Põder'i kulu ja kirjadega.

1901.

Paolimon Risti

P. W.

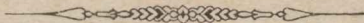
Liljepõesas

ehf

isa hana pealt leitud prunt.

Plus jutustus Kristoph von Schmidt'i wälja otšitud kirjandest: „Gurmit ülesse tõusnud noormees“.

Teine trükk.

Tarwas.

Trükitud R. Pöder'i kulu ja kirjadega.

1901.

2

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 19 апрѣля 1901 года.

Juuri 19. April 1901. aasta

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

137953 x

Surnust ülessetõusnud noormees ehk isa hana pealt leitud pruut.

1.

Härra Alkmar ja tema poeg Ludwig.

Härra Alkmar oli kuulus ja väga auustatud kaupmees omas sünnimise linnas Hamburgi lähedal ja mis palju enam on kui fogu maapealne aum ja rikkus, see on, et ta üks väga hea südamega mees oli, kes kõige waeste ja hädaliste eest hoolt ja muret kandis, nii et üksigi abitarwitaja hädaline tühja kättega tema juurest ära ei läinud. Tema ise aga kandis lihtsaid puhtaid riideid, ühte kalli kividega sõrmust sõrmes ja hõbemüuga keppi käes. See oli ka kõik, mis tema rikkusest tunnistust andis, ehk ta, kui pea-aegu milljonär, ennast ei tea mill wiisil oleks wõinud ehitada. Ta oli juba kaunis elatanud mees, aga siiski pidasiwad teda kõik palju nooremaks kui ta tõega oli.

sest et ta omas noores põlwes ja kogu eluaeg wäga kainet elu oli elanud. Tema ilus elumaja, mida ta würstlikul wiisil oleks wõinud wäljaehitada ja kõige toredama ja kallima mööblitega täita, seisis aga kodanliku wiisil kaunistatud; tema wihkas ja põlgas ilmaasjata uhkust ja tõrkust, ilma et ta selle juures sugugi ihuus ja kitse oleks olnud, nii kui mõningased tema pillajatest naabritest jeda ütlesiwad, et ta laastu lahkujaga olla. — Jah, tema ei annud küll ilmaasgi raha muudu wälja, kus jeda mitte hädaste waja ei olnud, aga kus jeda tarwis, seal oli tema käsi alati lahti. Tema juur kauplus käis wäga hästi, sest et tema kaubad alati need kõigeparemad ja hinnad parajad oliwad. Tema oli üks õiglane ja auus kaupmees, nii kui jeda kõik kaupmehed peakiswad olema, mida n'ad aga juuremalt jault mitte ei ole.

Mõningased laitsiwad teda jälle jellepärast, et ta iga sandiga koha pidi tegemist tegema, kui üks jähärdune tema palwele aga pidi tulema. Tema ei waatanud aga mitte wäljastpidise koore, waid seespidise tuuma peale. Tema muretšes mitme perekonna isale, lejenaisele ja waeselapsele tööd ja leiba. Neid waesli-, kes midagi enam ei wõinud teenida, aitas ta ilma kellegi teadmata jalaja ja nii, et üks käsi jeda ei pidanud teadma, mis teine tegi. Tema oli ka mitme perekonna isale juured summad annud, kes ilma oma süüta alla puudusesse oliwad langenud. Temast jai tõesõbradest suurrtingu peetud ja kui tõeliku inimese sõbra, armastud ja auustud. Üksnes kergemeelsed ja tööpõlgajad inimesed, kes tema käe alati raha käisi-

wad ja tahtsiwad laenata, ei fiitnud teda mitte; sest et ta neid maenitjes hoolsamad olla oma ameti tallituse ja töö peale, kui n'ad seda seiemaani oliwad olnud, mille läbi n'ad ka puudusesse oliwad langenud, millest need aga midagi teada ei tahtnud, waid üksnes hõlpsaste rikkaks tahtsiwad saada ja kui see neil nende laiskuse pärast korda ei läinud, siis ütlesiwad n'ad, et neil selleks miski õnne ei ole. * Oma õndsja abikaasaga oli ta väga kiiduwärt ja kõlbulist abielu elanud. Wiisteistkümmend nii lühikest, aga meie maa pealses elus jüski pitka armu aja aastaid, oli ta oma waga abikaasaga mööda jaatnud, mis järele surm teda siit maailmast waiselt ära oli kutsunud. Tema ei olnud teda mitte rikkuse ega näu iluduse pärast wõtnud, ehk ta küll väga ilus oli, waid tema wagaduse ja südame headuse pärast. Pärast oma waga abikaasa surma ei tahtnud ta ühest teistkorda abielusse heitmisest enam midagi kuulda ega teada, ehk temale sellepoolest küll igalt poolt nõu anti.

Oma lastest, kes kõik lapse eas ära oliwad surmud, elas temal weel aga üksainimas poeg, nimega Ludwig, kes juba kahelikümne aastajeks oli saanud ja täieste oma isa nägu ja igas asjas isa sarnane oli. Tema oli õitjewa kasu ja ilusa näuga, heaste koolitud ja auusa kumbedega; kogu tema ülespidamine oli auus ja kiiduwäärt. Tema armastas ja kartis oma armast Sumalat kõigest südamest ja oli kõige inimeste wastu sõbralik ja lahke, nii et temast muud ei teatud võluda, kui aina head, jellepärast oli tema kõega oma isa uhkus ja kui kõige noortemeeste ees-

kuju. Sellkorral oli aga jee tubli noormees Inglismaal oma isa kauba asju tallitamas ja omale suuremat ilma tarkust korjamas, kuna aeg juba selle wahepeal tema kojutulemijeks kätte oli jõudnud, mille tõttu isa tema tagasi tulekut kõige suurema põnewusega ootas.

Ühel õhtul, kus wäljas kangeste tormas ja wihma sadas, istus wana härra Almar parajaste joojas tuas ja põletas waguaste oma pitka warrega piipu, aeg ajalt oma ees olewa kohwi tassist jenna wahele rüüpades. Tema kuntori peafirjutaja, nimega Wolmut, kes niisama wanaldane ja auus mees oli ja feda ta sellepärast enam omaks sõbraks kui teenijaks pidas, sest et n'ad weel pealegi ühed kooli sõbrad oliwad olnud, istus tema lähedal, kuna n'ad selle üle nõu pidaswad, et auusa Ludwigi tagasi tulemise mälestuseks wõeralt maalt, ühte weikest pidu jõomaega walnistada.

Seal astus korraga õhtune kirjafandja pafi kirjadega sisse ja pani neid härra Almari ette laua peale, kes neid ka kobe lahti hakkas tegema ja läbi lugema. Kui ta jälle ühte uut kirja lahti oli teinud, mille siju teda nähtawalt nähti rõõmustama, sest nii heameelega luges ta feda. Korraga aga muutis tema nägu kahwatumaks ja käsi hakkas wärisebma, millega ta kirja finni hoidis. Wolmut ehmatas feda nähes kangeste ära, sest ta teadis et kaubaasjanduse kahjud feda mitte ei jõudnud korda saata, et ta selle üle nii wäga oleks kohkunud ja ehmatud saanud, kui jee praegu sündis. — Seal pidi miski suuremat õnnetust ehk asja põhjust selleks olema, mis wana auusa härra

kohta nii väga sügawalt näitas mõjuma. „Sumala pärast, mis teil wiga on“! küsis Wolmut murelikult. „Säh, wõta ja loe ise“! ütles Alfmari sügawa õhkamisega, mis juures ta kirja teise kätte ulatas, kuna ta ise roidumult tooli peale seljakile langes. Ta pani käed risti ja waatas südame waluga üles taewa poole.

Wolmut luges kirjast, kus üks nende kauba asjanduse sõbradest, oma kirja lõpul neile teatas, et üks laew jälle mere peal hukka olla läinud — ja see laew oli just seesama, mis Ludwigil kodumaale jälle tagasi pidi tooma.

See sõnum oli ka Wolmut'ile kui pikse löök selgest taewast. Kurwa ja raske südamega aga katsus ta siiski oma sõbra Alfmari sellega trööstida, üteldes: „Kirjas seisab, et mõned inimesed siiski uppumise surmast on ärapeastetud saanud, kes teab ehk on meie Ludwigil ka nende hulgas! ka seegi wõib väga wõimalik olla, et Ludwig selle laewa peal ei olnudki. Kes teab, ehk laskis Sumala püha ja armuline tahtmine teda weel mõne asja pärast kauem Londonisse jääda, nii et ta selle laewaga, mis merel hukka läks, weel oma kodumaa poole ei jõudnud tõttama hakata. Meie oleme ju üsna jägedaste sõhärduste Sumala imelikute saatuste üle pidanud imetlema, kuidas armas Sumal inimesi film nähtawalt on ära peastunud ähwardawast hädaohust“.

„Sina süütad sellega weel ühte väikest lootuse jädet minu rõhutatud südames põlema, armas Wolmut! kuna ma aga kardan, et see sealt jälle niisama ruttu

jäedawalt jaab kustumä. Meie peame jelle üle aga lähemat selgust katsuma jaada“.

Ta kõlistas kella, mis peale ta sisse astuwa teendrile käsku andes ütles; „Mine ruttu posti jaama peale ja telli ühte türet kästjalga, postmeistrile öölde, et ma teda lasen paluda, ühte ruttu jooksjad hobust jadulasje lasta panna ja koke ühe wäga rutulise ja tarwilise asja pärast Hamburgi sõita. Kirja jaadan ma ka koke jenna“.

Selle peale kästis härra Alfmar oma kauba kuntorist hoolega järele kuulata, et kas n'ad mitte kirjasi ei ole jaanud, jelle tähendatud laewa hullaminemist; tema ise aga hakkas ühe oma Hamburgi kauba sõbrale käsku jelle asja üle kirja kirjutama.

Teenijad tuliwad peagi jelle teatusega tagasi, et laewa õnnetus selge olla; ometegi olla üksteistkümmend inimest jaanud ärapeastetud, nende hullas olla ka üks noor kaupmees oma teendriga. Selle ärapeastetud kaupmehe nimi aga olla weel kõigil teadmata. Alfmar sai sellega jälle nut lootust. Kartuse, ootuse ja lootusega jõudis järgmine päew õhtusse. Suure igatsemisega wotas ta oma kästjalga Hamburgist tagasi tulema. Tema südame mure ja ahastus oli äraäärtimata juur, kuna ta omale Jumala sõnast palwes troosti otsis. „Jä“, ütles ta palwes, „kui see mitte wõimalik ei ole, et see karikas minust mööda peaks minema, siis jahuta ja kojuta minu kirwa südant ise oma taewalikku troostiga, et ma ennast rahulikult sinu püha tahtmise ja saatmise alla heidan“.

Kogu linn, kes Ludwigit, kui auustat noortmeest

armastas ja kalliks pidas võtas põnewusega kästjala tagasi tulikut. Ludwigi saatus oli fogu linnarahwa põnewlik jutustus sell ja järgmisel päwadel. Dmetegi jõudis wiimaks tagasi toodaw teatus jenna: Ludwig olla tõega selle huffaläänud laewa peal olnud; teda ei olla aga mitte nende üheteistkümmne hullas, kes ärapeastetud oliwad saanud.

„Noh, siis sündku Jumala hea ja armuline tahtmine“! ütles härra Alfmar sügawa õhkamisega, „sest mis tema teeb on kõik hea. Jah, Issand on annud, Issand on võtnud tema püha nimi olgu selle eest igaweste kiidetud ja auustud. Mandlekult weeretan ma oma muret sinu püha jalgade ette ja kiidan õhates sinu ilma äraarvamata püha seadmest ja tallitamist, sest et sinu seadmised alati õiged on, ehk meie seda küll oma inimliku arvamistega ei junda mõtelda, mis tarwis see meile heaks peaks olema“!

Ta oli selle juures aga nii ütlemata kurb ja rõhutatud, et ta silma wesi ei tulnud. Kurwa meelelega läks ta oma magamise tuppa ja hoidis ennast kõigi eest kõrwa; ta tahtis üksipäinis olla ja üksnes oma Jumala käest palwes troosti otsida.

2.

Vähemad teadused Ludwig'ist.

Mõni päew peale selle, kui täielik kiri ja teadus Ludwig'i surma üle jenna oli jõudnud, lasi üks wana madrus ennast härra Alfmar'ile teatada ja ütelda,

et ta temaga juu sõnal jootvib kofku saada. Wana herra, kes mustas leina riides oma kirjutamise laua taga istus, kästis teda ka kofe jisse tulla. See matrus oli selle huffalainud laewa peal olnud ja wõis sellepärast kõige selgem selle üle otjust anda.

„See oli aga tõega üks torm, ütles madrus, mähärdust mina wana mees weel enne ei ole näinud. Torm tõusis wastu ööd, kus juures laew jenna ja tenna sai wisatud, ilma et meie miskit jenna wastu oleksime suutnud ehk mõinud parata. Meid sai õige laewa tee pealt hoopis kõrwa wisatud, nii et meie wiimaks jeda enam sugugi ei wõinud arwata, kus ääres ehk pool meie diete olime. Mustad pilwed katšiwad kogu taewa alust; öö oli kottpime, nii et meie kättgi oma silme ees ei wõinud näha. Umbes paar tundi peale poolt ööd käis kange mürts, mis meid kõiki pikali wiskas; üks hirmus rakkatamine kuulutas meile, et laew wastu kaljut oli pörkanud. Westi tungis igast küljest laewa; laew ise aga sai peagi laenetest ära purustatud. Tüürimees, mina ja seitse madrust ning kaks reisijat, kes ojawad ujud oliwad, peastšiwad endid ujumise läbi kalju rahmude otša, mille wastu ka meie laew oli huffalainud. Rapten ja kõik teised madrused leidsiwad laenetes reisijatega ühes surma“.

„Noorherra Alkmar“, ütles madrus oma niiskeks lainud filmi pühkides, „sai meie kõigist juure kurwasutusega taga leinatud, sest et meie teda kõigest südamest olime selle wahel peal armastama hakkanud, mis ta meie laewa peal oli; tema oli meie ja kõige ini-

meste wastu ütlemata sõbralik ja lahke. Ta pãris meie kãest igauhe asja üle hoolega jãrele, mis temal laewa peal weel tundmata nãitãs olema ja kinkis meile weel pealegi jootraha, kui meie tubliste olime tõotanud. Meist oleks igauks heameelega oma elu tema eest kaalu peale pannud, et teda arapeasta, kui see aga weel kuidagi moodi wõimalik oleks olnud. Meil ei olnud selleks aga seda kõige wãhemadki aega enam, mis meile ehmatuse ja hirmu pãrast ka enam meelegi ei tulnud. Ma nãgin teda weel alles wastu õhtut laewa teki peal olema. Minu meelest on, kui seisaks ta alles praegu weel minu ees! Ta istus ühe seal olewa pingi peal ja luges suure tãhele panemisega ühte kirja, kuna punane kirjatasku tema kõrwas pingi peal seisis. Ta nãhti kirjalogemise juures wãga liigutud olema. Kes teab, ehk aimas ta oma eestulewat õnnetust. Pãrast seda ei nãinud meie silmad teda enam! üksnes selle ülemal tãhendatud kirjatasku leidsin ma huffalãinud laewa risude hulgast. Siin ta on! selle sees nãikse palju kirjasiid ja ka üks raha paber olema. Sellepãrast tahtsin ma seda üksnes teie enese kãtte anda.

Wana hãrra wõttis wãrisewa kãtega kirja tasaku wastu ja tegi lahti. Ta silmas ja nãgi neid kirjasi, mida ta oma armsa pojale ise oli kirjutanud. „Oh minu armas ja kallis poeg Ludwig!“ ütles on. „Sa oled minu kirjad kõigesuurema hoolega alal hoidnud, oma juures kannud ja nii kui minu sãdame soow oli, ka sagedaste ifka uueste üle lugenud!“ Armas-taja isa hakkas selle juures libeda filmaweega nutma,

mis tema kurwa südant aga siiski näis fergitama. „Oh nutke tõega walusaid pisaraid oma auusa ja kallimeelse poja pärast“, ütles wana laewa madrus, kuna ta omalgi suured filmatvee pisarad mööda prunitanud palgid alla weeresiwad; „Jest tema on sellewäärt. Oh kui heameelega näeksin ma teda praegu oma asemel siin olema ja et mina tema asemel jälle sügawas mere põhjas wõiks puhata! Tema oleks oma auusa isale ja kogu maailmale palju armsam ja kasulikum wõinud olla, kui minusugune wana mees, kellest enam kellegil suuremat kasu ei ole, ega kes ka kellegile enam midagi suuremat head ei jäksa ega suuda teha“.

Selle peale lõpetas wana laewa madrus järgmiste sõnadega oma juttu: „Järgmisel homikul peal seda hirmuist laewa õnnetust, nägime ja leidsime meie endid ühe suure kalju rahnu otsas olemast, kust muud ei olnud näha, kui wesi ümber ringi, niikaugele kui aga film ulatas nägema ja taewas meie pea kohal. Meie oleksime seal ilmaarmuta nälja ja jänu kätte pidanud otša saama; sest meie ei leidnud seal midagi omale toiduseks ega ülessepidamiseks. Seal saatis meile aga armas Jumal ühte laewa ärapeastjaks kes meie kalju lähedalt mööda purjetas. Meie andsime sellele ühe laewa purju abiga, mida torni jenna oli ajanud häda märki. Meid sai nähtud ja ka laewa peale wiidud. Selle wõera laewa peal toodi meid Hamburgi, kus meil meie omast laewast muud järele ei olnud jäenud, kui see teatus, et see hukka oli läinud“.

Wana härra wöttis raha paberi kirjatastust ja kinkis seda selle madrusale, völdes: „Wötke seda omale minu armsa poja mälestuseks ja armastuse täheks tema wastu, kuna teie pealegi weel nii auus ja õiglane olite, et teie seda minu kätte töite. Minge kohe kassasse, seal maksab minu peafirjutaja seda teile wälja. Pange see raha aga oma wana päiwe tarwis hoolega kõrwale, et teil häda ajal sealt wotta oleks“.

Wana madrus imetles wäga selle suuremeelse kingituse üle, mis mitu tuhat taaldrid suur oli, kuna ta wana auusad härrad selle eest filmaweega tänas.

Särra Alkmar tundis selle järele mitu päewa suurt walu oma fogu liikmetes. Tema terwis hakkas ühtepuhku oma poja leinamise pärast pahemaks minema. Ühel pühapäewal, kui ta parajaste kirikust koju tuli, tundis ta suurt walu omas fogu kehas. Ta ei saanud oma pühapäewa leina riideidki enam aega seljast ära wotta, waid langes wäsinult seljakile tooli peale. Wolmut, kes teda koju saatma oli tulnud, arwas, et see jälle peagi mööda pidi minema.

„Armas Wolmut!“ ütles härra Alkmar, „minu päewad on siin maailmas pea luetud, kuna ma siis ühe parema isamaale loodan saama, kus enam kurbust eiga leinamist ei ole. Ma olen lootuse järele oma maapealsed asjad juba kõik korda seadnud ja ennast selle suure teekonua wastu ettewalmistanud, kust enam keegi ei ole tagasi tulnud, ega sealt meile enam sõna saatnud, kuidas nad jenna on saanud, ehk mis neid seal ootab. — Ma olen selleks oma suremata hinge taewase eluleiwaga sötanud, et ma

suudaks jenna maale rännata, kust ma oma armast poega loodan kindla lootuse järele eest leidma. — Nüüd aga pean ma veel paar asja katsuma ära diendada, et ma siis rahuga omad filmad wõin kinni panna ja selle juure rutata, kes ütleb: „Mina olen ülestõusmine ja elu, sest see, kes minu sisse usub, peab elama, ehk tema küll sureb“. Istuge seie laua ääre; siin on tint, sulg ja paber. Ma tahan omad wiimjed soowid teile awaldada, mida teie peate üles kirjutama; kohtukirjutaja ja paar teist tunnistajad wõivad siis omad nimed pärast alla kirjutada. — See suur ajalik wara ja rikkus, millega mind Jumal nii rikkalikult on õnnistanud, langeks muidu minu kaugelt jukulaste kätte, mis neile aga selleks kõige-suuremaks õnnetuseks oleks, nii kui ma neid selgeste olen tundma õppinud. Nad peawad aga ka siiski minu suurest warast rikkalikult osa saama; aga üksnes selle tingimise all, et nad jeda raha mitte läbi ei saa lüüja ja minu hinge peale kurjaste pruukida, waid see peab nende laste ja laste lastele kasulikult tarwitamiseks saama tarwitud. Kui ka need minu tingimistega ei mõista ümberkäija, siis ei pea nad mitte krossigi sellest osa saama. Sinu ja kõige oma truu teendrite eest, armas Wolmut, kes minu suurt warandust on aitand kaswatada, peab rikkalikult hoolt saama kantud. Ka waesid ja hädalisi ei taha ma äraunustada, nõndasamuti ka koolisi ja kirikuid. Nüüd aga kirjuta kätku minu wiimseid tahtmisi üles, sest ma aiman, et meil selleks enam palju aega üle et jõe“.

Alfmar hakkas ette ütlemata ja Wolmut kirjutama. Mõne sõna etteütlemise järele aga jäi ta järsku seisatama ja ütles: „Oh Sumal, kuidas on sellega lugu! — Ma arwan seda selgeste, et Issand praegu mind on tulnud enese juure kutsuma! — Tema tahab minu arwates seda maapealiskalt tallitust oma peale wõtta, sest et tema seda ju kõigeparem teab, kellele see wara kõige sündsam tarwis läheb“!

Ta jäi wait — palus oma ette — ja ütles siis pool kustuwa healega: „Armas taewane Jsa! oh wõta mind armust oma taewariiki ja ühenda mind seal oma armsa omaksetega, keda ja juba oma juure oled wõtnud — minu armsa abikaasa ja poja Ludwigigi ja teiste eelsurnud lastega“! Nende sõnadega lahkus ta waitkalt siit maailmalt ja läks oma Ara-peastja ja Lunastaja juure, kelle sisse ta oli uskunud ja lootnud. Tema oli südametähega rabandusesse surmud. — Sumal oli teda ilma suurema waluta oma juure kutsunud. — Tema surm oli otskui magama uinumine. Kõik maja elanikud ruttasiwad Wolmut'i hüüde peale jenna, mis üle nende kurwastusel otsagi ei olnud, kui n'ad oma peremeest mustas leina-riides tooli peal surmud nägawad olema ja oma pead weel Wolmut'i rinna najale tuetama. Aga nende heategija nagu awaldas weel surreski nende kohta osawõtmist ja lugupidamist, mis läbi kõik, otskui uueste trööstitud saiwad. Tema nagu oli pool naerul ja täis õnnist tundmist ühe parema ja ülema elu peale, mis kõige Sumala lastel taewas on oodata, kui n'ad siin maa peal Sumala kartlikult on elanud. Tema palest

paistis otsekui Tehwanusel, taewa õndsus ja õnnis põli pealtvaatajate filmi, nii et n'ad pühalikus auu-
kartuses käed risti paniwad ja taewa poole ülesse
tõstetud filmadega kõigest südamest palvetasiwad. —
Tema naeruline nägu oli, kui tahaks ta öölda.
„Minu päewa töö on siin maailmas kõik auuaste
lõpetud“! — Wolmut aga lisas senna juure: „Tema
on head teemet siin maailmas oma waimu põllu
peale külwanud, ja nüüd saab ta seda seal hõiskawa
rõõmu lauludega lõikama“.

3.

Ilmaootamata nähtus, ehk surmusest ülesse tõusnud noormees.

Wana härra Alkmari surma sõnum käis kui kulu
tuli läbi kogu linna, niisamuti kui tema pojagi surm
seda oli sünnitanud, mis üle tema tuttawad ja sõb-
rad üsna kohkunud ja südamest kurwad oliwad, kuna
tema sugulased seda niiwäga ei näitnudgi kahjatsema;
nemad oliwad selle wastu weel enam ehk rõõmsad
pealegi, sest et n'ad nüüd kõik rikkaliku ärwimise
läbi weel pealegi üsna rikkaks inimesteks saiwad.
N'ad ei jõudnud wana auusa Alkmari matusel oma
rõõmu enam warjatagi, kuna tema sõbrad libedaid
kahjatsuse filmawee pisaraid walasiwad. Mõnigi auus
sugulane kattis oma filmi rätikuga, just kui kuita-

taksiwad n'ad oma nutuüid filmi rätifuga, n'ad ei tahtnud seda märgata lasto, et n'ad mitte ei nutnud.

„See warandus on ju päratu suur — peaegu äraarvamata“! kuuldi neid arutama. See määratu warandus oli ka tõega mitu sada tuhat kuldnad suur ja ulatas miljonigi sisse, kui kõik kokku sai arwatud ja arutud. Aga kui see nende wahel jägamisele tuli ja kõik kaubaraamatud ja rehningid läbi saidwad waadatud, siis oli seda nende arwates weel ometegi liiga wähe, sest et neist igauks seda kõik terwelt omale oleks tahtnud saada ega teisele midagi anda. N'ad oliwad wana auusa Wolmuti wastu wäga häbematao, niisanuti ka kõige teiste truui maja teen-drite wastu, kelledele wana härra Alkmar suured summad oleks pärida jätanud, nii kui see tema tahtmine oli olnud, mida tema häkiline surm aga oli takistanud tegemast. Nüüd ei saanud n'ad oma auusa ja truui teenistuse eest ahne sugulaste käest paremat palka, kui üksnes ettewiskamisi. Ka nende waeste abirahast, mida härra Alkmar juba aastade wiiji oli maksnud, ei olnud nüüd enam juttugi, weel wähem maksmist.

Sugulased läksiwad oma wahel weel wiimaks koguni riidu ja hakkasiwad kohut käima. Ometegi leppisiwad n'ad sellega wiimseks ühte, sest n'ad seda warandust kõik kotte kätte ihaldasiwad saada, mis ka peagi sündis. Wõningased hakkasiwad ka kotte suuri toredaid majasi ehitama, teised ostsiwad omale jälle maad ja mõisad, kuna kolmandamad kogu oma tööd ja talitust kõrwale jätsiwad ja siis toredaste elama

hakkasivad. N'ad ei mõelnudki enam wana auusa Alkmari peale, ega muretsenud tema hana peale mitte ristigi, ehk n'ad selleks küll ka kohtu poolt saidwad meeletuletatud. N'ad lasksivad küll mitn plaari selleks walmistada, kuni n'ad sellega siiski ühte nõuusse ei saanud, et mis sugust mälestuse sammast n'ad temale pidiwad lastma ehitada. — Omas südames aga mõtlesivad n'ad kõik, et see asi wiimaks omategi unustuse sisse saab jäema ja siis jäi see raha jällegi nende taskutesse.

Rõigesuurem osa sellest warandusest, kõige majade ja aedadega, oli ühe nõnda nimetud härre Prahti kätte langenud. Härre Praht lasi õndsa Alkmari suurt ja tugewat elumaja, mis natuke wanamoodi oli, uueste ümberehitada. Sööma saal sai suuremaks tehtud ja toreda maali kujudega kaunistud. Suured kuldraamidega peeglid läikisivad seintes, kuna kallid kroonlühtrid kristalli klaasidega, laest alla rippusivad. Niipea kui härre Praht uueste ehitud majasse elama asus, tegi ta selle mälestuseks kohe toreda pidu, kuhu ta kõiki sugulasi ja tuttawaid omale wõeraks palus tulla.

Sajanded küünlad walgustasivad heledaste suurt pidu saali, mis ime hiilgulsel suurtest peeglitest wastu järas, kuna pidu laua peal hõbedast söögi riistad otse särasivad. Õndsa Alkmar'i kaugelt sugulased ja waraparijad, kes nii järsku rikkaks inimesteks oliwad saanud, oliwad kõik seie kokku tulnud ja rõõmustasivad endid selle üle, et n'ad nüüd toredaste wõisivad elada ja riides käia; pealegi weel naesterahwad ja

rikka päranduse pärijate tütreid. Härra Praht oli omale kallil raha eest, väikse „bonni“ sõna nime ette ostnud ja nimetas ennast nüüd härra von Praht, kuna tema proua väga toredat ja uhket mõisniku prouat katsus järele mängida, mis temal ka tükk aega väga hästi korda läks; preili von Praht aga, kes nende ainumais tütar, oli ennast nii toredaste ülesse ehitanud ja kehitanud just kui oleks ta mõni würstlik printsess olnud. Ta keeras ja keerutas ennast ühe külje pealt teisi, et igakõiks tema kallid diamandi ehteid peaks nägema ja selle üle imetlema. Pärast toredat pidu söömaaega läks alles päris pidu lust lahti.

Muusik mängis toredaid tükkasid. — Seal tantsiti ja mõllati kuni keskööni. Praegu paugutas suur tunnikell loosji tornis kaheteskümne pauguga kesköö tundi — seal asus korraka kogu seltskonda hirmas ehmatus ja kohutus, mis nende wõrd soontes tarretama pani. Muusiku mängu healed jäiwad wait, kuna hana sarnane waihus filmapiilkme ajaks kogu saalis walitises. Tantsijad et tantsinud enam, üksnes suure tunni kella tiksumist oli kuulda, kuna mõningased seal olijad wiinaks ometegi ehmatus ja kohkumise kiljatamisega karjusiwad, et surmud hanaast olla ülesse tõusnud. Sest korraka lükkati suured saali tiiw ukseid laiaili lahti — ja mustas leina riides, ise näust kahwatu kui surmu, astus noor Alkmar pidu saali, mis peale ta tõsise waate, pitka sammude ja kui noomiwa filmadega läbi pidu wõderaste sammus.

Kui ta ka tõega hanaast ülesse oleks tõusnud, siis ei oleks nende ehmatus ja hirm mitte sugugi suurem

wõinud olla, kui see nüüd oli, kus ta weel alles elus oli, n'ad selge filmadega nägivad. Ehk n'ad tema senna tulemise üle küll oma rõõmu katsusiwad awaldada, siiski ei tahtnud see neile mitte sugugi korda minna, sest et n'ad nüüd jälle korraga oma endise waesuse sisse langesiwad. — Härra von Braht langes ehmatuse pärast seljakile suure leentooli peale; proua von Brahti ei kannud enam tema jalad; preili Braht aga langes minestusesse.

Heasüdamega Ludwig ei olnud seda wõinud arwatagi, et tema senna tulemine nii suurtt ehmatust ja kohutust pidi sünnitama. Ta ei tahtnud neid oma seal olemisega ka enam kauem tülitada, waid tõttas minema. Tükk aega peale selle, kui saali ukked juba ammugi Ludwigi järele kinni oliwad, küsisiwad n'ad weel ikka kohmetusest kohkunud nägudega, üheteiselt: „Kas meie oleme ärkwal, wõi näeme meie und? kas oli see tõega noor Alkmar ise, wõi oli see ehk üks ilmutamine furnute riigist“? Kogu seltskond lahkus selle peale kahwatanud nägude ja wärisewa põlwedega uhkest tantsu saalist.

4.

Ludwigi surmast peafemine.

Ehmatanud ja kohkunud waraparijad ei wõinud seda mõista ega arusaadagi, kuidas noor Alkmar, keda kogu linna rahwas ja isegi kohus surmuks oli arwanud, ennast nüüd weel elawalt nende hullas

wõis näidata, et neid oma häkilise senna tulemisega nii hirmsaste kohutada ja ehmatada. Neile näitas tema wäljatulemine tõega wäga imelik olema, mis aga üsna lihtsal ja loomulikul wiisil oli sündinud, et ta weel alles elas.

Ludwig oli sell hirmsal ööl, millal nende laew hukka läks, ühte palki kätte saanud. Laened wiisivad teda ruttu mõned head penikoormad õnnetuse paigast eemale. Selle peale jäi torm järele, kuna waikne tuule lehk aga weel wee pinda liigutas. Ludwig, kes surma hirmuga kogu see aeg palgisti kinni oli hoidnud, sai nüüd jälle pisut hingata. Ta istus palgi peale. — Kui walgeks läks, siis ei näinud ta oma filmaringis muud kui aina wett ja sinist taewast pea kohal. Kogu see päew läks temal sedawiisi mööda, ilma et ta miski feha kinnitust oleks saanud. Päew hakkas juba warji looja minema; tema nägi oma surma lausa filma ees olema. Tema aga oli kõigest südamest waga ja jumalakartlik; tema wanemad olidwad teda selles kindlas uskus ülesse kaswatanud, et ilma Jumala tahtmata miski asja ei sünni. Tema õnnis ema oli teda kõigest südamest õpetanud Jumalat paluma. Ka nüüd palus ta kõigest südamest Jumalat, et ta teda armuga wõtaks ärapeasta, ja kui see Jumala tahtmine on, et ta siin oma elu peab lõpetama, siis palus ta, et Jumal tema hinge mitte ei laseks hukka minna, waid armuga oma juure taewa wõtaks. „Peasta mind, oh Kõigewägewam Jumal“! hüüdis ta ahastades, „ehk kui see sinu pühanda nõu ja tahtmine on, et ma oma isa nägu enam

jiin maailmas näha ei saa — siis tröösti fina ise teda; minule aga anna julgust ja jõuudu, et ma ilma nurisemata surmale wõin vastu minna“! —

Uga waata, korraga nägi ta kaugelest ühte walget laewa purje paistma hakkama. Ta palus uueste kõigest südamest Jumalat. Laew tuli õhtuse eha walgel ifka lähemale ja lähemale. Teda sai laewa pealt nähtud ja selle järele ka õnnelikult ärapeastetud. Tema tänas põlwili maas kõigest südamest Jumalat, et ta teda nii imelikul wiisil weel surma juust oli ärapeastnud.

Pärast seda, kui Ludwig laewakapteni ja kogu laewa mehi selle eest südamlilikult oli tänanud ja ennast jõogi ja joogiga finnitunud, siis jutustas ta enda laewa hukkaminemist, kuna ta kapteni palus, ennast kõige lähemal olewa maale saata. Laewa kapten, härra Anson aga ütles: „Ma täidaks teie soowi küll kõigest südamest, armas noor sõber; aga nii, kuidas teie seda näete, on see laew üks Inglisemaa sõjalaew. Mina ei tohi sellepärast mitte karwa wäärtki omale ettekirjutud plaanist kõrwa minna. Teie peate sellepärast, tahtku ehk tahtmata kui meile mõni teine laew tee peal ei peaks vastu tulema, sellega leppima, et teie meiega ühes Ameerika maale tulete“.

Laew läks ühe pisukesse Ameerika ma saare juure kroomu asjanduse pärast, kuhu ta ka oma meestega õnnelikult jõudis. Ludwig oli selle üle wäga kurb ja rahutu, kui ta seal kedagi laewa eest ei leiduud, mis teda oma isamaale oleks wõinud tagasi tuua. Kapten Anson oli üks waga ja jumalakartlik mees, kes teda

igate moodi katsus trööstida. „Mis jellest siis suuremat wiga“, ütles ta, „kui teie mõni aeg emast siin pisut ülewel peate pidama? mina pean siin ükfitu saare juures aasta otja oma laewaga wahi peal olema, enne kui ma ühe teise laewa läbi, mis minu asemele tuleb, jälle kodumaa poole wõin hakata minema“.

„Oppige omas hädas, üksnes kogu oma lootust meie armja Jumala peale panema. Iga asi, mida Jumala püha ja tark nõu meie peale paneb kanda, saab meile õnneks ja kasuks olema, ehk meie oma lihases meeles jellest ei mõista aru saada, mis tarwis see meile peaks heaks tulema. Teie siin wiibimine wõib kogu teie maapealses elus teile edaspidi kasuks olla“. Rapten andis temale ühe ilusa kambri elamiseks, kust temale meri alati silma paistis, kuna ta hoolega selle eest muretses et temal midagi ei puudunud, mis temale ülesse pidamiseks tarwis läks.

Ludwig käis ajawiitekis saare sisetust elu ja olu waatamas ja järele uurimas. Igal pool nägi ta, niikaugale kui film ulatas nägema otjatu suured sukru-pilliroo wäljad ja kohwipunde metsad olema, kus mustad neegri orjad usinaste tööd tegiwad ja nõnda oma rikka peremeeste rikkust aitasiwad kaswataba; ka filmas ta siit ja seal toredaid istandikkude elumajasid, keda wiletsad neegri onnid sisse piirasiwad. Neid toredaid wäljasi, piirasiwad suured metsad ja kõrged kaljumäed sisse, mis waataja filmas taewa lautusega ühes näitas olema. Seal tuli aga neile selleaegne wihmane aasta aeg kätte. Raptenil

oli homikust õhtuni oma tallituse asjadega tegemist. Ludwig istus kogu päevad otja omas ükshikus kamb-
ris, mille aknast ta muud ei näinud, kui musti
vihma pilvi ja tormilist merd. Tema aeg läks wäga
igawaks, sellepärast palus ta omale raamatuid luge-
mijeks anda. Omaks kurwastuseks pidi ta aga seda
kuulma, et kogu selle jaare peal mitte üht ainukestgi
Saksa keele raamatut ei olla leida. Ta oli selle üle
ütlemata rõõmus, et ta kaunis selgeste Inglisekeelt
mõistis, mille tõttu ta ka kapteni palus, et ta temale
mõnda Inglisekeele raamatut siis peaks ajawiiteks
lugeda andma. Sähärdusi raamatuid ei ole mull
mitte käepärast“, ütles kapten sõbralikult. „Aga ma
toon teile ühte hoopis teise sifuga raamatu, mis ühe
sähärduse mõistliku noore mehele, kui teie olete, kõige-
mõnusamat ja tulusawat ajawiidet saab muretsema.
See raamatute raamat käib kõige teiste raamatutest
kaugelt üle“. Kapten läks oma kambri ja tuli sealt
warji ühe wana, aga tugewaste kõidetud Piibli raa-
matuga jälle tagasi. „See Jumalik raamat“, ütles
tema, „on mulle ühe kaugelt jugulase wiimseks
mälestuseks ja jumalaga jätmiseks siin maailmas,
kes Tirimaal piiskopiks oli ja seal kõrge wanaduses
ära suri. Tema maanitses mind kangeste, et ma
seda mitte igauhele ei pidanud lugeda andma, sest
et mitmed inimesed seda kallist Jumala sõna kurjaste
on pruukinud. (Nemad oliwad weel alles Katoliku
usk, kellel Piibli raamatu lugemine ära on keela-
tud). Seda kartust, Armas Alkmar, ei ole mull teie
pärast mitte sugugi karta; teie ei saa oma waga ja

jumalakartliku südame poolest seda raamatut mitte kirjaste pruukima. „Wõta ja loe“! hüüdis üks hääl taewast püha Augustin'ile, mis püha kirja lugemise peale oli tähendud, mida ma aga nüüd ka teile ütlen“. Ludwig luges igapäew mõned head peatükid hoolega läbi. Omas praeguses seisukorras, kus ta kõigest ameti ja kaubatalitusest eemal seisis, mõjus püha kiri iseäraliku wäega tema peale; ta sai Jumalikust wäest, otsekui uueks inimeseks, tema südame lugu muutis ühtejärke paremaks.

Kui jelleaastane wihma sadude aeg mööda oli jõudnud ja ilusad fewade sarnatsed päewad jälle peale hakkasiwad, tuli kapten enamiste iga õhtu poole senna ja kutsus Ludwigit omaga jahi peale tulema. Kapten oli suur looduse uurija, jellepärast korjas ta kõiksugu lillesid ja õisa, mida ta Euroopa maale kaasa tahtis wiia. Nemad hulkusiwad mööda mägesid ja jõgawaid orgusi läbi käies, kuna jahipeal käimine neile üsna kõrwaldaseks asjaks jäi. Ta hüüdis jellepärast suure waimustusega, kui ta mõnda uut lille oli leidnud, mis temale seni ajani weel tundmata oli: „Oh, Issand! Kui ime suured on sinu wägewad teud, mida sa patuste inimeste laste kasuks ja meeleheaks oled teinud“! Ka Ludwig hakkas aega mööda Jumala loodust uurima ja seda suuremeelselt imespanema. „Teie peate Jumala looduse imet palju jõgawamalt katsuma uurida, kui teie seda seie maani olete teinud“, ütles kapten sõbralikult. „Ma tahan teile ühe suure raamatu „taime riigist“ anda, kus teie põhjani Jumala looduse imeid wõite uurida“.

Ludwig hakkas selle peale hoolega Sumala loodust uurima ja ta kapteni eesmärgi järele kõiksugu lillesti ja õisa korjama, mis tema usku oma Sumala sisse ikka kindlamaks kasvatas, nii et ta ühtepuhku pidi seda oma südames kordama: „Oh kui suured, oh Issand! on minu imetööd, mis sa oma sõna läbi oled walmistanud, oma püha nime auuks ja kiituseks“!

„Siin saare peal“, ütles ta kaptenile, õppisin ma alles Sumalat tema pühakirja sõnade läbi tundma! ja Sumala tundmine ja armastamine on küll see kõige tarwilisem asi meie maapealses elus, sest et see meie suremata hingele kõige suuremat kasu saadab. Teil on selleks täitsa õigus, härra Anson, sest Sumal ei ole mind mitte asjata teiega ühes, seie saare peale elama saatnud. Minu siin olemine saab mulle tõega fogu eluaeg kasuks olema“.

Mõne kuu pärast tuli ometegi üks laew Bostoni linnast jenna saarele, mis teisel nädalal jenna tagasi tahtis minna. Kapten andis Ludwig'ile nõu, selle laewaga Bostoni minna, üteldes: „Teie lähete sell moel küll oma isamaast weel kaugemale; kuna teie Bostonis aga wäga kergeste üht laewa saate leidma, mis Londonisse läheb. Londonist aga käiwad, nii kui teie seda juba isegi teate, iga nädal laewad Londoni

ja Hamburgi wahet". Ludwig leidis seda nõu väga sündja olema, kuna ta aga sellegi pärast juures kimbatuises oli. Tema, kui ühe rikka miljonääri ainumas poeg ja wara pärija oli tõega — mida ilmaiski ette ei oleks wõinud arvata — ilma rahata. Ta istus oma teele miniku eeli õhtul, wäga nukra ja mureliku näuga laua ääres. „Mis teil wiga on“? küsis kapten ojamõtkifult. Ludwig aga wastas pool kurtwa healega: „Oh kuidas saan ma sell moel oma isamaale, sest et mull ühte raha krossigi ei ole“!

„Kui teil muud juuremat wiga ei ole“, ütles kapten; siis saame meie sellega peagi walmis“. Ta luges jelle peale suure summa raha imetlewa Ludwig'i ette laua peale, mida auus kapten juba ammuugi tema jäuiks walmis oli pannud.

„Teil ei ole selleks muud tarwis, kui aga üksnes ühte tunnistuje sedelit kirjutada, et teie minu käest niipalju raha olete saanud ja see on ka kõik, mida ma teie käest nõuan“.

„Kuidas“? hüidis Ludwig imestades: „Teie tahate ühe õnnetuma mere hädalisele, keda teie armu poolest oma laetwa peale olete wõtnud, nii palju raha laenuks anda? teie ei tunne ju minu seisju korda mitte

lähemalt, kui aga üksnes minu oma ütlemise ja juttu järele". „Ma tunnen aga selle vastu seda parem teie auusat ja õiglast meelt“, ütles kapten, „ja sellest on mulle juba küllaltegi. Ma annaks teile veel enamgi, kui mul selle aga oleks. Ma arvan, et teie selle rahaga siiski Londonisse saate. Kui ma ühe mehele, nii kui teie seda olete, mitte raha ei peaks uskuma andma, siis ei taha ma enam ühegi inimesega siin maailmas tegemist teha. Peale selle teete teie mulle sellega veel pealegi juurt head, kui teie seda raha vastu võtate ja seda siis Londonis minu wana abitarwitawa haige emale wälja lasete maksta. Wõtke waewaks ja minge ise minu auusa ja armsa ema juurde ja andke see kiri tema kätte“.

Ludwig lubas seda laenatud raha, kui ta neid kulusid, mida auus kapten tema pärast oli kulutanud, Londonis tema emale kohe wälja maksta, niipea kui ta senna aga pidi jõudma.

Teisel homikul, kui Ludwig Bostonisse minewa laewa peale läks, jättis ta omaga sõbraks saanud laewa kapteniga kõigesüdamelikuma kaelustamisega jumalaga, mis juures mõlemile pisarad filmi tungisid. Ludwig sõitis Bostonisse minewa laewaga teele ja jõudis juurt ringi tehes, wiimaks ometegi

õnnelikult Londonisse. Ta läks kohe ühe oma isa rikka kauba sõbra juure, kelle juures ta ka omal endisel Londonis olemise ajal kortelis oli olnud. Kaupmees oli imetlemise pärast üsna kohmetanud, kui ta surmiks arvatud noort Alfinar'it täieste elusalt nägi sisse astuma. Aga veel juurem oli meie Ludwigi ehmatuis ja südame walu, kui ta kuulda sai, et tema hea ja armas isa juba ära olla surnud. — Ta wõttis selle kaupmehe käest juure summa raha ja läks selle peale kapteni wana ema juure, kellele ta kahewõrdselt seda raha wälja maksis mida ta oli laenanud. Ostis omale leina riided ja sõitis selle kõige esimise laewaga Hamburgi, kust ta posthobustega hilja öö peale oma sündimise linna jõudis.

Raske südamega läks ta mööda uulitsaid, tuntud isa maja poole. Ta arwas oma maja kõige juuremas leina olifus eest leidma. Heledaste walgustud saali aknad ja kogu see wali kisa ja kära, mis t'ale sealt wastu kostis, kui maja juure oli jõudnud, haawas weel enam tema kurwa ja murtud südant, nii et see üsna werd tilkus. Ta ei lastnud ennast selle tõttu mitte ette teadustadagi, waid astus otjekohe suurde pidu saali, et selle märatsewa lärmile lõpetust teha. Selle tõttu oligi ta nii ilma ootamata häkiste pidu saali ilmunud.

5.

Isa haua peal.

Teisel homikul oli Ludwig'i kõigeesimine töö furnu aja peale minna, et oma hea ja auusa isa hauda ülesse otsida. Tema õnnis isa ei olnud omale selles linnas weel päris haua krunti ostnud, sellepärast ei teadnud ta seda sugugi arwata, kuhu teda oli saanud maha maetud. Ludwig otsis kaua aega asjata oma isa hauda. „See on wäga imelik, ütles ta haudade ridade wahel kõndides, iseeneses, „et ma oma isa hauda ei leia, kes ometi üle aasta juba surnud on“!

Üks hauakaewaja kaewas seal lähedal praegu ühte uut hauda. Ludwig läks selle juurde ja ütles: „Armas sõber! oh olge nii head ja näidake mulle õndsa Alfmar'i hauda“. Hauakaewaja, kes üks auus ja mõistlik mees oli, kuna ta Ludwigit mitte ei tunnud, et ta selle surnud wana härra poeg oli, wastas oma labidat püsti mulla sisse lüües: „Seda hauda tean ja wõin ma teile küll näidata, kuna selle peale mitte ühte ristigi weel ei ole mälestuseks pandud. See on küll üsna häbi lugu tema rikka warapärijate kohta, et n'ad niigi palju temast enam ei hooli, selle läbi n'ad ometigi nii rikkaks on saanud, et temale ühte

riistigi oleks wõinud tema haua peale mälestuseks panna, mida n'ad ka wist ilmaski enam ei saa tegema, sest et n'ad oma auusat heategijat täitsa unustuse sisse näitwad olema jätnud! — Tah see on nende tänu wana auusa mehe kohta!"

Ludwig walas jeda kuuldes kibedaid filmamee pisaraid. Nuttes läks ta hauakaewaja järele, kes ees sammus, oma õndsa isa haua poole. Haua juure saades leidis ta jeda ilusaste ülesse haritut olemast, kuna haua peatse kohal üks ilus lillepõesas, täis helepunasid roosi tupsusi õitjes, mähärdust Ludwig weel enne omaš kogu elus ei olnud näinud, mille lehtede ja õite peal tuhanded homikuse kaste tilgad kui pärlid, ülestõuswa päewa paistel särasiwad.

Ludwig seisis tüki aega risti pandud kättega oma isa haua juures, kuna ta filmad sorinal wett jooksiwad, millega ta oma hea ja armsa isa hauda niisutas. See ilus lillepõesas aga andis tema kurwa südamele wiimaks ometegi pisut troosti ja rahu. Kui ta südamlikult isa haua peal oli lõpetanud palwetamast ja teda kõige selle hea eest tänamast, mis ta lapsepõlwest saadik tema wastu omaisalikku armastusega oli ülesnäitnud, küsis ta hauakaewaja käest: „aga kes on siis selle ilusa lillepõesa seie haua peale

istutanud ja kes on seda hauda umbrohust puhtaks hoidnud“?

„Oh Jumal“! ütles wana auus hauakaewaja pool õhates: „See hea lapsuke on wana auusa ja õndsa härra Alkmar'i raamatu pidaja Wolmut'i tütar, Luisse. Ta oli selle üle wäga kurb ja walas ärdaid filmawee pisaraid, et ahned sugulased ja warapärijad nii häbematad wõisivad olla, et n'ad wana auusa härra Alkmar'ile mitte ristigi ei raatfinud haua peale mälestuseks panna. „Oh et meie rikkad oleksime“, ütles ta „siis paneksite meie ühe kõige ilusama mälestuse kiwi, kogu furnu aia kohta tema haua peale, üheks jäedawaks mälestuseks. Müüd aga — „ütles ta kurwa meelega senna juure lisades — „tahan ma teha, mis mull' aga wähegi weel wõimalik on. Ma tahan tema haua peale ühte lillepõesast istutada, ehk see küll ühe ilusa risti kohta midagi wäärt ei ole, kuna mull selleks muud jõudu ei ole“. Sellepeale ostis ta ühe lillepõesa juurika ja istutas seda seie haua peale. Ta kaewas oma õrna kätega augu, milleks ta minu käest omale labidast palus ja istutas nuttes selle roosi põesa juurika maha, mille juures tema wähemad õed teda jõudumööda aitasiwad. Waadake noorhärna, sealt kaugelt jõest käis ta iga hommiku ja õhtu wett toomas. Sga püha-

päew tuleb ta oma wähema õde-wendadega seie haua peale palwetama ja seda harima, nii wäga näitab ta oma endist peremeest ja heategijat armastama ja auustama, ehk õnnis wana härra küll enam midagi nende heaks ega kasuks ei wõi teha! Need auusad inimesed on tema wastu jüiski wäga mõistlikud ja tämilikud“!

Et Ludwig wäga südamelikult sellest näitas osa-wõtma, jutustas hauakaewaja edasi kõneledes: „See oleks wana auusa Wolmuti ja tema lastele suureks kasuks olnud, kui wana auus Almar weel wähe kauem oleks elanud, sest siis ei oleks n'ad ilmaški puudust ja waejust saanud kannatada, millega n'ad nüüd peawad wõitlema, sest et neil mõnikord diete süüagi enam ei ole. Oh, oleks tema auuwäärt poegki weel wähemast elus, kes ära olla uppunud. See olla niisamajugune hea ja helde südamega inimene olnud, kui tema auus isa seda omal elu ajal oli; need head inimesed ei oleks oma kõige truimat teendrit ilmaški mitte naiste lastega nii armutama jast wälja fihutanud, kui seda fiwikõwa südamega ärwijad tegiwad. — Ja nii, kui wahest arwa üks õnnetus ükfi inimese kaela langeb, nõnda sündis see ka siin: Wana raamatu pidaja oli kogu oma waewaga teenitud kopifad oma peremehe kätte hoida annud, sest ta teadis, et see seal kõige julgem alaf

seis. Urwijad aga katsusiwad auusjat meest igate
 moodi laimata ja teutada, kuna n'ad temale weel
 sedagi süüis andsiwad, et ta oma peremehe raha olla
 läbi löönud ja kõrwale saatnud, mille tõttu n'ad tema
 peale kaebasiwad. Härra Braht oli weel pealegi nii
 häbemata, et ta tema kraamid kohtu poolt nii kauaks
 lastis finni panna, kui selgeks pidi saama, kas ta
 ilma süüta ehk süüalune on. Wana Wolmut ei saa
 nüüd omast rahast enam süüsiigi, kuna ta kõige
 wiimaks ka wist peastgi peab ilma jääma. Tema
 auusa ja wiijaka tütre nõel on nüüd see ainumäs
 rikkus, mis seda suurt perekonda peab aitama toita
 ja ülespidada. Wana perekonna isa ei jõua oma
 kirjutamisega ka enam suuremat midagi teenida, sest
 et ta filmad juba üsna tõntsiis on läinud; ema olla
 üsna haiglane ja teised lapsed alles wäikesed, nii et
 n'ad midagi wõiksiwad aidata teenida. Nemad aitawad
 endid aga üksnes oma usina tütre näputöö läbi auu-
 saste ilmast läbi. Tema ostab aga ka wäga ilusad
 näputööd teha, nii et üsna lust seda on näha. Ühel
 päewal, kui ta jälle oma wäheha õega lillepõesast
 tuli kastma ja selleks jõest wett läks tooma, siis tahtsin
 ma korwist korraks järele waadata, mis seal sees
 pidi olema, mida tema wäike õde aga mitte ei lasknud
 kes käsikorni hoolega omas süles hoidis. — Selle
 peale tuli ka Luise jõe äärest weekannuga tagasi.

Wäite õde kaebas jeda koha oma õele, et ma korwi tema käest olla tahtnud ära wõtta. Euiße naeratas selle peale ja näitas mulle ühte walmis tikitud kaela shalli, mida ta ühe rikka ja toreda proua jäuks oli tikkinud ja warsti ära pidi minema wiima. Ma imetlesin wäga tema ihu ja ojawa näputöö üle, sest ilmaegi ei ole ma weel enne ühte nii ilust tööd näinud, mille sisse lilled ja roosid oliwad õmmeldud, just kui kaswaksiwad need alles; minu arwates ei oleks neid ükski maalder paremine wõinud sinna peale maalida, nii ojawaste ja kunstlikult oliwad need wälja õmmeldud.

Ludwig kuulas wana hauakaewaja juttu kõige suuremõõd järelepõnemisega pealt, mis peale ta ühe roosinupu lillepõesast wõttis, öölde: „Oh minu armas ja kallis isa! ma lootsin sind küll priskelt ja termelt oma wanemate majast eest leida, et sind rõõmu teretamisega oma wastu rinda oleks wõinud suruda, kuna sinu wiimne põrm aga nüüd siin mulla all puhkab. Ma tahan sinu wiimseks mälestuseks jeda roosikest omas rindas kanda ja sellega mõelda, et nii kui see roosikene saab äranärtsima, nõnda lõppewad ka kõik meie maapealsed rõõmud, nii kui see minugagi on sündinud!“ Selle peale andis ta õrna lillekejele niiskel silmil suud, mis peale ta jeda omale rinda pani.

Siiis pistis ta hauakaewaja juureks imetlemiseks sellele ühe kuld raha peusse; päris weel hoolega selle järele, kus uulitsas ja kelle majas niid wana auus Wolmut pidi elama, mis peale ta ka otsekohe jenna poole hakkas sammuma.

6.

Wolmut'i perekond.

Selle wahel peal oli juba jutt üle fogu linna laiali lagunenu, et noor Alfmar imelikul wiisil jurmast olla ära peasnud ja jälle tagasi tulnud, mis ka Wolmuti kõrwalise korteli oli jõudnud tungida. Wolmut oli seda kuulda saades ka kohe linna tõttanud, et selle üle lähemalt teadust saada. Tema tuli, aga peagi jälle selle rõõmsa ja kindla teatusega koju tagasi, et see kõik tõsi olla, et noor Alfmar alles elus olla, ja jälle tagasi oli tulnud. Ta ei märkanud rõõmu pärast enam kübarat ega keppigi käest ära panna, waid jutustas piissti jalul, keif tuba seisest, mis ta Ludwig'ist selle lühikese aja sees oli kuulda saanud. Luise jättis oma tikkimise töö seisuma; wäikesed wennad ja õed aga kuulasiwad uudishimulikult isa jutustamist pealt. Smal

ei tulnud enam meelegi oma kõigevähema lapsele süüa anda, ehk see küll oma piirufesed käed selle järele wälja sirutas. Wolmut lõpetas oma juttu, Zumalat selle eest kiitmast ja tänamast, kuna ta ütles, et ta Ludwig'it kuskilt pooltki ei olla ülesse leidnud, ehk ta teda küll igalt poolt oli otsinud ja taga pärinud. Ükski ei teadnud ega wõinud seda temale öölda, kus ta praegu pidi wiibima. Surnu aia pealt teda otsima minna, ei olnud auusa wanafesjel meelegi tulnud.

Keel ei olnud wana auuwäärt Wolmut oma juttu aega saanud lõpetadagi — seal läks üks lahti ja Ludwig astus jisse. N'ad ehmatasiwad üsna selle üle rõõmu pärast, kuna nende kõikide filmad rõõmu pärast otse hilgasiwad. Wana Wolmut wajutas pisaral filmil Ludwigit oma wastu rindu, kuna kõik lapsed tema ümber kokku kogusiwad, et oma rõõmu sellega ülesse näidata, millest nende süda nii täis oli. „Härra, Ludwig, teie ise!“ hüüdis Luise, „oh Zumal, mis-sugune õnnelik saatus!“ „Oh et wana õnnis härra weel elaks ja selle suure rõõmusest osa wõiks wõtta, et tema armas ja kallid poeg weel alles elab! ütles ema.

Sellest rõõmusest saab mulle juba küllalte sünnimaailmas,“ ütles isa, „nüüd wõin ma omad filmad rahuga kiini panna, sest ma olen seda oma filma-

dega juba näha saanud, et ülekohtuste patu rõõm nutuks on muudetud.“

Ka lapsed avaldasivad oma rõõmu sellega, kui n'ad küsivad: „aga kuidas saite teie jõgawast mereft jälle wälja?“ Brits, kes ühest ennemuistseft jutu raamatust, kandlemängija Arioni lugu oli lugenud, kuidas teda üks suur lendaw kala omas selgas mereft wälja oli tašsinud, arwas, et ka Eudwig sedamoodi oli saanud uppumise surmast ärapeastetud. Prants, kes juba natuke targem ja mõistlikum oli, ütles: „see on wäga hea, et teda mõni hai kala mitte ära ei jõõnud. Wäiksed tütarlapsed aga küsivad, et kas ta mitte ilujaid pärlid ja korallisi neile mereft kaasa ei ole toonud.“

Selle peale istus Eudwig tooli peale maha ja päris kõigesuurema hoolega oma isa wiimse elu-päewade, haiguse ja surma järele. Wana Wolmut jutustas kõik pakkalt ja laialt ära, mis ta tema õndsa isast aga weel wähegi teadis rääkida, kuna kõikide filmad selle juures Eudwiga ühes märjaks läkšiwad, sest nii armas ja kallid oli neile wana õnnis Alkmar olnud. Selle peale jutustas ta, kuidas warajägamisega lugu oli läinud, mille juures härra Braht see kõige häbematom oli olnud. Paar tundi olivad selle sele-

tamiste ja arutamiste all kui paar filmapilku mööda lendanud. Ludwig lubas nende kõikide elujärge nüüd pea parema järje peale seada, mis peale ta nendega jumalaga jättis, sest et ta omal linnas palju tarwilisi asju ütles ära õindada olema.

7.

Härra von Braht oma perekonnaga.

Härra von Braht majas ei olnud inimesed aga selle vastu sugugi mitte rõõmsad. Härra ja proua von Braht enda ninatarga tütre Luutsie ja ühe wana tädiga, kes ennast ütlemata targaks pidas, oliwad murjaläinud pidu järele kõik juures saalis koos ja pidastwad kogu öö läbi nõu et mis nüüd teha ehk peale hakata.

„Hirmjamat ega kohutawamat asja ei oleks mulle enam wõinudki kaela peale langeda, kui see, et see pois nüüd korraga wälja ilmus. Palju ennem oleks ma seda näinud, et see maja minu kaela oleks langenud ja meid kõiki sellega oma alla matnud, nii kui meie siin praegu seisame. Sest kui ma seda

ärwitud pärandust jälle tagasi pean andma, mis ka tõega nii peab sündima, siis olen ma waene kerjajant. Kõik see, mis mul enne oli, on selle uhke elamisega sootumaks läbi löödud; meile ei jää enam midagi üle.“

„Oh, minu Sumal,“ ütles proua, „siis peame meie ka omad kullafarwa linalafad äramüüma ja ma pean oma armja tütreaga jälle jala teatriisse sammuma, kui muugi alatu rahwas. Seda ei suuda ma siis enam üle elada!“

„Teie ei saa minu arvates enam sugugi edespidi mõida teatriisse minna,“ ütles mees tuskaselt. „Mis meile nüüd üksainumas teatris käima õhtu maksma tuleb, sellest peame meie endid kogu nädal otja katsuma läbiaidata.“

Nende tütar Luutjie aga, kelle filmad oma sõrmes olewa diamanti sõrmuse peal wiibiswad, õhkas pisarail filmil: „Oh sa taewas, siis mõetaks see ilus ja kallis sõrmus ka ära? aga, oh ei, ei, noor Alfmar ei saa mitte nii wali ega kõwa südamega mees olema, et ta oma õndsja ema ehet minu käest peaks ära võtma, mida ma korra juba omale olen ärwinud.“

„Oh ja narr,“ ütles ija, „mida ja kõik veel ei looda. Ma ütlen sulle: sõrmus kõige ehte asjadega, kuld, hõbe, majad, aiad ja see juur raha summa, mis intresside peal, see kõik võetakse meie käest ära — ja meie kuldne elu on igameeste mõõdas!“

Wana tark tädi aga ajas nina püsti ja ütles fuurustawa uhkusega: „Mis meie endid sellega tühja waewame! mina tean selleks ühte sündsat abinõu! üks sündlif abieluse heitmine teeb selle kimbatusele kõhe lõpetust. Suutsie võtab noore Alfmar'i omale meheks ja siis jäeb peaaegu kõik wanawiisi.“

„Härra von Braht aga raputas seda kuuldes pead, kuna proua ütles: „Ühte tüdrukut, kellel midagi kaafawaraks ei ole, ei saa ta minu armates omale mitte abikaasaks võtma!“ Kergemeelne tütar aga hüüdis wõidu hõiskamisega: „Ärge sellepärast mures olge, mamma! sest enne, kui neli nädalad mööda on jõudnud, saab ta minu jalge ees põlwitama ja teie käest minu kätt paluma, — ta on küll natuke wäga liiga tõsine ja natuke — noh, kuidas pean ma seda ütleva, — liiga ihnus, kes oma prouale wist kõiki lõbustusi nii kergeste ei saa lubama. Aga ta on siiski üsna ilus mees, kuna ma sellega pean katsuma leppida, et hapu õuna magusa asemel pean närima“.

See edew ja halp tütarlaps, kes kõikjugu romaani oli lugenud, kuna ta pühast iirjast peaeegu suuremat ühtegi ei teadnud, astus suure peegli ette ja ütles oma rahul olemiseks iseeneses: „Sah, see saab ja peab tõega nõnda sündima ja minema“!

Koit oli juba ammugi väljas ja — siis läksivad kõik, nii kui see nende juures üsna sagedaste sündis, magama. Täna ei võinud ega saanud n'ad oma filmi mitte finni panna. Paari tunni pärast istusivad n'ad jälle uueste kõik koos ja pidasivad nõu, et mis neil edespidi kõige sündsam oleks ette võtta.

N'ad olivad sellega kõik ühes nõus, et n'ad Ludwigigi vastu edespidi õige sõbralikud ja lahked tahtsivad olla, endid eilse kohmetuse kohta wabandades, et tema jenna ilnumine nii häfiste oli tulnud, mille üle n'ad suure rõõmu pärast üsna ära olivad ehmatanud. Härra von Praht wõttis nõuiks, Ludwigigi tagasi tulemise auiks, suurt pidu jõömaaega walmistada.

Kui n'ad selle üle weel alles aru pidasivad — astus Ludwig forraga uksest sisse, mille juures kõik püsti tõusivad ja temale vastu tõttasivad, kuna n'ad tema ärapeafemise üle ütlemata suurt rõõmu

amalbasinwad ja tema edespidise eluks õnne soowisinwad. Wana tädi tuletas meele, et kas see mitte sünnis ei saaks olema, kui n'ad tema tagasi tulemise mälestuseks, wäikse pidu teeks, mida ka härra von Praht wäga sündsaks kiitis.

Ludwig ei öölnud selle wastu midagi, kuna ta aga seda nõudis, et temal selle pidu peal täieline majaperemehe õigus pidi olema ja et ta omalt poolt ka mõned wanad sõbrad sellest paluda osawõtma tulla. Ta nõudis, et see pidu paar nädalad edasi pidi saama lükatud, sest et ta oma ihat weel leinata, kuna sellega siis üks teine pidu pidi ühendud saama, mis kogu tema edespidise elu kohta tähtjas olla.

Härra von Praht oma proua ja wana tädiga leidsinwad seda wäga sünsa ja õige olemast, kuna Luutjie kawala naeratamisega tädile kõrwa sisse sosistas: „Kas panite tähele, mis ta ütles“? Sellest päewast saadik meelitas ta noortmeest igate moodi ja katsus oma armastuse wõrku mässida, kas see seda tahtis — ehk ei. Ludwig aga põlgas seda halpi tüdrukut kõigest südamest, kuna ta seda weel lauaja wälja ei tahtnud näidata, kui wastu meelt ta temale oli. — Edew tüdruk aga näitas selle peale kindel olema, et see pidu tema kihluse õhtu pidi olema.

8.

Luiſe Wolmut.

See oodetaw ja neile igaihele oma arwamiſt mööda tähtis päew ja õhtu jõudis kätte. Ludwig läks ſelle tähendud päewa õhtu poole wana Wolmuti korteli. Ta kutsus isat, emat ja Luiſet wäheks ajaks jalutama. Luiſe tahtis enesele teiſa riideid hakata ſelga panema, mida aga Ludwig keelas tegemaſt, ſeſt et tema lihtſad riided ſelleks head küll olla.

Nende tee läks furnuaiast mööda. „Eks läheme korraks ſiſje“, ütles Ludwig, „ſeſt ma ſoowiks oma hea iſa hauda jälle korraks näha“. Luiſe ſüda pekſis ſelle juures peaaegu üſna kuuldawalt. Ludwig ei olnud ſenni ajani lillepõeſaſt ſõnagi nende kuuldes lausunud, milleks temal oma iſeäranis põhjus oli, mida meie ka kohe kuulda ſaame.

Häbelik tütarlaps kartis, et ſee nüüd wälja tuleb, et ta ſelle lillepõeſa omaſt lapſelikult armataſtaſt ſüdamest wana auuſa Alkmar'i hana peale oli iſtutanud, mida ta aga mitte ei tahtnud, ſeſt et ta Ludwig'i kiitufe ja tänu awalduſt ei tahtnud oma häbeliku meele pärast kuulda. Ludwig aſtus Luiſega iſa hana

juure, kus ta kübara peast ära wöttis ja niiskel filmil oma ette palkvetas, mida ka kõik teised niisama südamelikult järele tegiwad. — Peale selle oliwad kõik tüki aega wait — üksnes wainne õhtu tuul liigutas puude oksid ja lehti, mis wahete wahel haudade peale langesiwad. — Kõigide filmis seisiwad selle juures pisarad.

„Luije“ — ütles Ludwig pehmel toonil — „sina olid see, kes mulle pärast minu isa surma selle lille põesja läbi, mida ja minu isa haua peale oled istutanud, esimesi tröösti ja meelelahutust tegid“. Ma olin juba omast noorest põlwest saadik sinust suurt lugu pidanud ja sina ka minust, mida ma väga selgeste olen märganud, iseäranis weel minu ootamata tagasi tulemise üle mere põhjast, kus teie kõik mind oma wiimist und arwasite puhkama; sest saadik on juba uelisteistkümmend päewa möödas, kui meie üksteist nii kaua aja järele jälle esimest korda nägime. Minu mõtted ja arwamised ei wõi sulle selle kohta mitte enam nii väga wõerad ollagi, mida ma nüüd tahan awaldada. Kui minu õnnis isa weel alles elaks siis oleksin ma sind tema juure wiinud, üteldes: „Seda sinast neitsikest olen ma omale tulewaseks eluseltsiliseks walinud, ära feela selleks, armas isa, oma wanema õnnistamist mitte“! Nüüd aga, armas Luije,

olen ma sind tema haua juure toonud, mis ka sulle nii kui mulle üks pühadus on, kus ma sinu kätt omale palun; sellega ühes ka sinu hea ja auusa wanemate õnnistamist“.

Wana Wolmut, kellel seniajani uneski meele ei olnud tulnud, ühe nii suure õnne peale mõelda, oli sellest niiväga liigutud saanud, et ta tükil ajal sõnagi juust ei saanud. Luise ema aga ei wõinud selle suure rõõmu pärast muud teha kui üksnes rõõmu filma wee pisaraid walada. Luise katsus kõigest wäest hoida, et ta mitte maha ei pidanud kukkuma, sest nii wäga oli see teda imetlema ja südame rõõmu pärast kookuma pannud. „Aga mõtelge ometi selle peale, härra Akmar“, ütles isa wiimaks kogeldades, „teie olete pea-aegu milljonär oma wara poolest, kui minu wäesl lapsel midagi wara ei ole kaasa tuua — mitte midagi, mida ta omaks wõiks nimetada“!

„Noh, kui muud wiga ei ole“, ütles Ludwig, „jüis wõin ma ennast täieste õnnelikuks kiita. Teie näete selle juures juba isegi selgeste ära, et ma oma pruudi walitsemise juures, raha ega wara peale ei waata, mida mull sugugi tarwis ei ole, sest et meie õnnelikus elamiseks juba sajandil oja küllalte sellest rikkusest aitaks, mis mull on. Minu õnnis isa õpe-

tas mind, auusast meelest ja Jumala-kartusest rohkem lugu pidama, kui kõige maailma rahast ja warast, mis üürike ja kaduw on; omas hirmsas ahastuses ja surma hirmus mere peal olles õppisin ma seda kõige paremine ja selgemini teadma ja tundma, et palju ülemaid asju on leida, kui kuld, hõbe ja kõik maailma kallid kiwid ja warandused, — sellepärast on ka Luise süda enam wäärt, kui kõige maailma milljonid". Ta murdis ühe roosi lille ja pistis seda Luise juustesse. „Seda roosi, mille lille põesaga Luise minu õndja isa hauda ehitas, annan ma temale priudi ehteks ja kingituseks, millest tema kaunistamiseks küll on. — Armas isa ja ema, õnnistage meid“!

Isa ja ema ei saanud, oma südame liigutamise pärast esiteks sõnagi juust, alles tükki aja pärast wõiswad n'ad kui ühest juust võlda: „Jumal õnnistagu teid, meie armsad lapsed! Oh mis sugust suurt rõõmu lajeb Jumal meie wanal päiwil meile weel osaks saada. Tema aitku ja andku, et teie maapealsed elupäewad alati nii õnnelikud wõiksid olla, kui see teil täna on! jah seda aitku ja andku Jumal“!

„Luise“, ütles Ludwig edasi kõneledes, siin oma õndja isa haua peal, tõutan ma sulle, et ma sind kõigest südamest armastada ja auustada tahan, kuni

surm meid üheteisest lahutab, peaks aga ka meie järele tulijad ükskord niisamasuguse tänuliku silmatvee pisaratega meie mõlemi haua künkal seisma, nii kui meie seda minu isa haua juures oleme". Luise lan-
ges selle peale nuttes Ludwigi rinna najale.

9.

Luutjie von Braht.

Sügawa südame liigutamisega, ilma et ta sõnagi oleks rääkinud, jõudis Ludwig Luise ja tema wanemate saatusel, oma wanemate maja juure. „Siin“, ütles ta, „saab minu peale oodetud, mull on selleks küll wäga kahju, et ma siin täna õhtu oma südame rahu, mõne halbi ja auuahne inimese läbi pisut pean rikkuma, kuna ma selle asemel waigist rahu soowiks. — Ma ei wõi senna wastu aga midagi enam parata, sest et see teisiti ei lähe. Pealegi olen ma selleks oma mehe sõna annud; ka teie peate sisse tulema“.

Selle peale astus Ludwig, Luise käe alt finni hoides, toredasse pidu saali, mis roosikrantside ja lillekimpudega oli wälja ehitatud. Luise wanemad käisivad nende järel. Muusika mäng ja trompeetide

paugutamine wõttis tulijaid teretades wastu. Ludwig'i kääwarre alt finni hoidja Luise, oli Brahti perekonna meelest üks niisamasugune imestamise, ja hirmu wääriline nähtus, kui see neljateistkümne päewa eest Ludwig'i enese häkilise jenna ilmumiseega oli olnud. „Surm ja põrgu“, põmises härra von Braht kirudes oma ette habemesse, „mis peaksiwad need näljatsed rottid siit tahtma? see tuleb kogu sest kohtukäimast! nüüd on n'ad tema kõrwad oma waesusest täis puhunud — ja ta weab n'ad nüüd weel koguni seie. Oh oleks ma wana Wolmutile need kerja kopikad kätte wiskanud, siis oleks ma temast jäedawalt lahti saanud“!

Proua von Braht aga surus mokad koku, kuna ta läbi hammaste kirises: „See on otse häbemata, et ta seda kerjatüdruku sarnast õmbluse mamselit seie tõi! ühe niisuguse tujuka wäimehe lähedal saab mull tõeste raske olema elada“!

Luutjie oli seda nähes üsna kahwatu wiha pärast; ta astus oma kõrge fulgkübaraga, kus kallid Jaana linnu suled kõikusiwad ja diamandi nõelad juustes ning sõrmused sõrmes särasiwad, uhke pea wäänamisega, mida kõrgeste haritud würstlikud preilidki ei tee, waese tatarlapse kõrwa, kellel miski uhkust ega kõrkust ei olnud.

Luise oli kogu seda uhkust ja toredust nähes, otse-

fui pool uimane, nii et ta peaaegu üsna wärikses Ludwig'i käeförwas.

Wana tädi aga ütles pirişedes: „See kontori pakikandja tütar, oma rumala talupoja moodide ja wiisiga, oleks parem senna wõinud jäeda, kus ta õige koht on“. Dmetegi käsķis ta Luutsiet tema wastu sõbralit ja lahke olla, sest et seda wiisakas kombe nõuda.

Muusiku müra segas seda aga kõik ära, nii et Ludwig ja Luise neid kihtisid sõnu ei kuulnud. Wana tädi aga olla seda kõik pärast oma kõige usaldawama ja parema sõbradele rääkinud, kelle läbi see üle kogu linna teatawaks sai.

Ludwig aga astus edasi; andis käega muusikantidele märķi, mis peale mæng waitis. Ta ei olnud Luiset oma kae alt weel ikka mitte lahti lastnud; wägise Ludwigiga peale tungiw Luutsie pidi oma pahanduseks üksnes sellega leppima, et ta tema pahemale poole astus. Luise kõrwas seisiwad tema isa ja ema, kuna Luutsie kõrwas jälle selle isa, ema ja tema tädi seisiwad. Senna kofku tulnud piduwõeraste hulk aga seisis uudishimulikult seda pealt waadates, nende ümber ringis.

Härri von Praht alistas sellega oma kõnet: „Ma tean seda küll, minu armas Alkmar“, ütles ta, „miks pärast teie need head inimesed seie olete toonud. See

on ju muidugi selle kohtu asja pärast, mis mull nende auusa inimestega ette tuli. See teeb mulle wäga haiget, et m'e wana auusa Wolmat'iga tülisse sattufime — kuna üks sõna, ehk märguandmine teie poolt, härra Almar, selleks juba küll on, et see protsess löpeb. Ma maksan selle summa, mida see auus härra nõuab weel täna õhtu wälja. — Hee, Jakob! — mine ja kutsu minu raamatupidaja ja kasja hoidja kohe seie“!

„Ei ole tarwis, härra von Praht“! ütles Ludwig, „kuna see ka mitte enam teie asi ei ole, waid minu. Härra Wolmut peab aga oma waewaga teenitnud kopikad, muidugi teada, kätte saama. Sellepärast ei ole ma aga neid auusaid inimesi mitte seie toonud, waid selleks on üks hoopis teine põhjus, mida teie küll waewalt suudate arwata. Kus teie mind nüüd arwafite olema? et teadke siis; meie kõik olime ja tuleme praegu minu õndsja isa hana pealt“!

Härra von Praht kahwatas seda kuuldes lumi walgeks näust ja palju ei püundunud selleks, siis oleks ta sajatades wälja pahwatanud, mida ta aga weel alla sai neelata: „Kas täna siis kõik pahad waimud minu wastu on wälja kutsjutud“! Ta kogus ennast aga peagi ja hüüdis kahjatsewa häälega: „Oh sina Sumal! jah, seal pean ma küll omaks häbiks ütlemä ja tummistama, et ma selleks oma sugulaste wastu

liiga pehme ja järeleandlik olen olnud, nii et selle auusa ja kalli mehe haua peale veel mälestuse kuu ei ole saanud pandud. Oh kui juur rööm ei oleks mulle selle juures mitte osaks saanud, kui teie nüüd sealt uhket mälestuse sammast, omaks kõigesuremaks südamel röömiks oleksite eest leidnud. Aga mis teha! Kunstnikud ei saa selle plaaniga veel ikka mitte walmis, kuna ma veel pealegi oma armsa sugulastega selle üle kangeste riidus olen, sest et nemad ja ka mina seda uhket mälestuse sammast jenna ühtlasi tahame ülesse panna, kuna minu ettepanik neile sellepoolest pisut wastumeelt on, sest et ma auusa mehe haua peale ühte nii toredat ja kallist mälestuse sammast tahan lasta ülesse panna, kui seda waewalt ühe kuningal wõib olla“.

Luutsie ütles: „Oh kuidas olen ma oma isat sellepoolest palunud, et ta sellega peaks ruttuma et tore mälestuse sammast peagi selle armsa ja kalli mehe hauda wõiks ehitada, — ja oh kui sagedaste olen ma seal pühäl paigal käinud, kus tema wiimne põrm puhkab. Alles kahe päewa eest olin ma veel seal ja nutsin kibedaid filmawee pisaraid tema waratse jurma üle“. Neid wiimseid sõnu ütles ta üsna nutust kinnuwa healega, kuna ta walge nina rätikuga oma filmi tegi kuuwatama, just kui nutaks ta ka tõega.

Muusa meelsete Ludwigigi süda hakkas kogu seda hirmjat walet kuuldes tahtmata pööritama. „Noh, mamselikene“, ütles ta, kui teie weel alles kahe päewa eest minu õndsja isa haua peal käisite, kas teie seda siis sugugi ei näinud ega tähele pannud, et seal juba üks wäike mälestuse saamas on. Ma sain selle üle kangeste wainustud. Kuidas meeldis see teile? ma soowiks seda heameelega teada saada, mis teie selle kohta arwate“? *nud on häder*

Luitjie läks ärapunastades, — kahwatumaks — ja hakkas ehitama: Ma olin — ma ei tea mitte — see peab seal — —“. Piinlik waietus walitses selle peale pidu saalis. Luitjie oleks häbi pärast otse maa alla tahtnud wajuda, kui see wõimalik oleks olnud. Tjegi sõnaks tädi ei teadnud selleks nii kobe head nõu, millega ta Luitjie häbemata walet, uue walega oleks wõinud tasandada, kuna ta isieneses aga pomises: „See inimene on küll meie kõikide õnnetuseks, meile kaela saadetud. Esimise pidu ajal tegi ta meile oma ettemõeldimata oliku läbi suurt hirmu ja ehmatust, just kui oleks ta häkiste surmüst ülesse tõusnud, kuna ta nüüd weel kogu surnuajast tuleb ja üksnes haudadest ja haua kividest kõneleb. Pealegi toob ta need kolm kerjajandi sarnast inimest seie, sest palju paremad ei ole n'ad oma wiltsas ülifondades mitte

fugugi selle toreda pidu ja seltskonna kohta". Ta ei tahtnud oma õe tüdart aga mitte häbisje jätta, mille läbi nende kõikide plaan täieste nurja oleks võinud minna, sellepärast ütles ta maheda healega: „Ma arwan, et sa sellega pisut eksisid, kui sa paari päeva eest ütlesid, seal haua peal olema käinud! Sa tahtsid wist ütelda, paari päeva eest enne seda, kui noorhärja Almar jälle koju tagasi tuli, kes minu armamise järele jenna nüüd ühe ilusa mälestuse samba on lasknud ülesse panna.

Eudwig aga wastas selle peale: „Teie eksite sellega niisama, auus emand! kuna ma seda selgeste ja kindlaste wõin öelda, et Luutjie ilmaški seal ei ole käinud — mitte ühte kordagi, niisama kui teiegi ja härra Braht ega tema proua seal ei ole käinud, sest siis oleksite teie ka seda mälestuse sammas näinud, mis seal juba mitu kuud seisab.“ Selle peale ütles ta tõsise ja läbilõikawa sõnadega: See teeb minu südamele juurt südame walu, et teie, härra von Braht, nii wähe minu õndsja ihas olete hoolinud, et teie, tema haua peale ühte ristigi ei lasknud panna, mida need kõige wäesemadki inimesed oma wanemate ja sugulaste mälestuseks teewad, kuna teie oma arwates, tema käest nii juure waranduse olite pärinud. See oma kasu nõudmine ja külmus on teie kohta wäga

auutu tegu ja üsna õigusega jelle väärt, et teie mitte ühte kopikat minu isa määratunast warandusest ei pea pärina, mis ehk muidu teiſite oleks wõinud minna, kui teie wähegi mõistlikum oleſite olnud nende pühaliku asjadega.

10.

Rõõmsad kihlused.

Selle peale pööras Ludwig ennast pidu wõeraste poole ja ütles: „Ma näen ſiin mitmemeeleliste pidu wõeraste hulkaſ paljugi auuſaid inimesi, kes minu õndſa isa truuid sõbrad ja nõuandjad oliwad, — ja ka neid kellega ma omas lapſepõlweſ ſeltsis ülesſe kaſwafin. Ma olen jelle üle kõigest ſüdameſt rõõmus, et teie mind olete waatama tulnud ja kellega mind oma tagaſi tulemiſega auuſtate. See pidu on aga minu kohta weel ühe teiſe aſja pärast wäga tähtſas, — ſeſt et ſee ka ühel hoobil minu kihlamiſe pidu, neiü Luife Wolmut'iga on, keda ma omaſ tulemaſeſ abi-kaaſaſ olen walinud.

Õſegi pikne ja wälf ſelgeſt taewaſt ei oleks neid enam hirmſamini wõinud ära ehmatada, kui ſee teatus. Härra ja proua von Braht läſſiwad ſeda

kuuldes näust walgeks kui lubjatud sein. Lutsie nuttis pool walju healega, wiha, häbi ja selle suure teutuse pärast, mis t'al ofaks oli saanud. — Wana kädista-taja tädigi ei wõinud selle juures enam oma meelepaha warjata, waid lasi jeda juba üsna lausa teistest märgata. Tema keelepael nähti kurku kiini olema jäenud, nii et ta muud ei wõinud öölda, kui: „Wõi see!“ mis peale ta laia juuga wahtina jäi. Natuke aja pärast wõis ta ometegi juba niipalju öölda: „Eks waata! — waata, waata aga! — noh, — nüüd! — head õnne!“

Eudwig aga ütles selle peale edasi kõneledes: „Nii kui ma jeda näen ja sellest selgeste aru saan, imestawad kõik siin olijad minu pruudi walitsemise üle. Kes teab, ehk oleks mõni teine siin minu asemel seisnud, nende kabe naesterahwa wahel teiste walinud. See wõib wäga hästi wõimalik olla, et ta jeda alandlikku ja wiijakat tütarlast, kellel miski filmapaihtwat uhkust ega kõrgust ei ole, tähelepanemata oleks jätnud, kuna mina tühja kulla ega kallikiwi kildude peale jeda kõigewähemadki rõhku ei pane, sest et see punane looduslik roosi lill Luise juustes minu filmas palju ülem ja kallim on, kui jätendawad diamandi kiwid. Sest kuulge, minu armsad sõbrad ja sugulased, see-finane minu nüüdne ärawalitsetud pruut, oli see, kes

minu õndsja isa haua peale omaft waesufest, aga fiiski tema wastu armastufest aetud, iibe roofi=lille põesja istutas ja seda igapäew hoolega kastmas käis, mille läbi ma tema head südant ja auujat meelt kõige paremini tundma õppisin; see lillepõesjas andis meile ka põhjust, et meie üksteist hakkasime armastama.

Selle peale jutustas Ludwig kogu oma surmaft peastmife, tagasitulemise ja lillepõesja lugu otjast otjani, mis eramiiste kõif pealt kuulajaid waimustamisega täitis. —

„Oh“, ütles ta, „kuidas ei peaks ma selle=pärast mitte seda auujat ja tänuliku hinge, kes peale selle weel oma näputööga oma wanemid ja õde=wendasi seiemaani on toitnud, mitte ülemaks ja kallimaks pidama. Mina aga mõtlen seda julgeste, et ma heaste olen oskanud omale tulewat abikaasat wälja walida. Üks auus ja kallis süda on palju enam wäärt, kui kogu maailma rikkus ja wara, sest kes seda on leidnud üksnes see wõib elus õnnelik olla. Ma loodan jellepärast Sumala abi ja armuga küllalt wõima õnnelik olla.“

Natufese aja wait olemise järele ütles ta edasi kõneldes: „Kui ma seda teie armates ehk liiga waimustawalt olen kõnelnud, siis palun ma teid sellega

lepida, et ma walskust, pettust ega miskit filmafirja asja ei jalli, sest et see mu hinge wastu on.— Nüüd aga hakkame muist asjust kõnelema! — Ma teatan teile et see maja ja fogu minu warandus, mis weel praegu suuremalt jäult härra Prahti käes, jälle minu omandus on, mille üle mull siin praegu kohtu arutus=firi käes on — sellepärast wotan ma oma maja peremehe õigused kohe oma kätte ja palun neid kõiki, kes minuga ühemeelsed on, oma juurde täna wõersiks jäeda ja sellega ühes ka minu rõõmuse oja wõtta.“

Wana õndsja härra Alkmari ja ka nüüdsed Ludwigi sõbrad, astusiwad õnnesoowimistega lähemale ja hüüdsiwad kõik kui ühest suust hõisates: „Kaua elagu peigmees ja pruut, Ludwig ja Luise“! mis peale pasunad ja trompeedid hüüdma ja paukuma hakkasiwad. Üksnes Prahti perekond oma kõnerikka tädiga aga katsusiwad teiste oma sarnaste sugulastega, et aga minema said, sest n'ad nägusiwad, et nende trump seal wäga halwaste oli wäljamängitud.

Ludwig aga pidas sell peale oma ja oma õndsja isa sõbradega, waitist kihluse pidu Luise ja tema auusa wanematega; ühelgi nende seast ei tulnud enam meele tantšu peale mõelda, nii et suur tantšu pall üksna unustuse sisse ja ära pidamata jäi. Kiri fell

kümne aegas, nii kui see Ludwig'i juures alati kombeks ja wiisiks oli, kõik ühest ära lahkusivad, siis määras ta oma pulma päewa Luisega ära ja palus neid kõiki sellest tähtsast päewast tulla osawõtma.

Ludwig'i ja Luise edespidine abielu oli väga õnnelik. „Mulle“, ütles Ludwig sagedaste, „ei toonud see lille põesjas mitte ohaka ja kibuwitsa offkaid majasje, waid aina roosifi ja magusat lille lõhna. Kui see mitte nõnda tänulik ei oleks olnud minu õndsa isa wastu, siis ei oleks meie ilmaški mitte nii wäga õnnelikuks wõinud saada, kui meie seda praegu oleme“.

„Ja kui sull“, ütles Luise, „mitte ühte nii suurt lapselikku armastust oma õndsa isa wastu ei oleks olnud, et sa tema hauda nii kõhe mitte waatama ei oleks läinud, siis oleksiwad sinu jugulased selle wahel peal minu lillipõesa ajemele toreda marmori kiwist samba lastnud ülesse panna ja meie ei oleks wist ilmaški ühtteist wõinud ülesse leida“!

Teie lapselik armastus, armsad lapsed, põhjendas meie kõikide ajalikku eluõnne“, ütles ema; jah, hea laste armastus oma wanemate wastu, kannab ikka head wilja“.

„Aga kui meie armas Sumal“, ütles isa, „seda ise mitte nõnda ei oleks saatnud, siis ei oleks meie ilmaški mitte nõnda õnnelikuks wõinud saada, kui meie nüüd oleme. Tema on meie pea õnne põhjendaja. Tema lastis meie õnne ühest lillepõesast wälja kaswada temale olgu selle eest auu ja kiitus nüüd ja igaweste.

Amen. —

Raamatud,

mis **R. Pöder**'i kuluga on trükitud.

1. Pererahwa Palwe-raamat kus sees on: Kahe-
nädala palwed, sööma, sündimise ja ristmise,
pulma, haiguse, surma ja surnu puusärki pane-
mise, lauarahwa ja mõned muud palwed ja
laulud üles pandud . . . . . 20 f.
2. Pihti ja Lauarahwa raamat . . . . . 15 „
3. Jumala laste wõidu palmid ehk mõned arm-
jad laulud surmast ja ülestõusmisest . . . . . 10 „
4. Palwe raamat. Nädali palwed ja laulud . . 10 „
5. Hinge Arst ehk Laua-rahwa palwe raamat.
Laulud ja palwed Lauarahwale ja Leerilastele . 15 „
6. Weikene tasku Palwe raamat. Kus sees on:
Sommiku ja õhtu, sööma ja mõned muud lau-
lud ja palwed ülesse pandud . . . . . 5 „
7. Uued Sööma ja surma laulud . . . . . 5 „

8. Waimulik Mirti-rohuaed, kus usklik hing
mirtirohuaias oma taewase hingepeigemehe Jeesu-
fega maailma risti ja wiletsuse üle kõneleb.
Kümne pildiga . . . . . 60 f.
9. A=B=D=raamat. Suure punase kuffega . . . 10 "
10. Uus Jõulu raamat kus ka meie aasta laulud
ja palwed sees on . . . . . 5 "
11. Jõulupuu Kuldpähklid. Lõbusad Jõulu jutud
ja laulud lastele . . . . . 6 "
12. Laste Jõulu anne kingitus hea lastele . . . 5 "
13. Endised jõumehed. Lood Kalewipojast, Suu-
rest=Döllust, Leigrift ja teistest . . . . . 12 "
14. Leonore ehk truu armastus funi surmani.
Ilus ja hale lugu kahest armastajast keda nende
wanemate üleliigne waljus surma ajas . . . . 20 "
15. Mehe waprus. Tõeste jündinud lugu . . . . 10 "
16. Luupainaja. Seletused luupainaja kohta ja
25 juttu luupainajast . . . . . 20 "
17. Krati=raamat. Katse tulihänna ja ta sugu-
seltsi seletuseks ja 40 juttu tulihännast, puugift
ja wedajast . . . . . 30 "
18. Dannelik laewapeafemine. II Zumala kait-
femine . . . . . 5 "

19. Kodukäijad. Katse nende loomu seletuseks ja
40 juttu furnute hingede ilmutamisest . . . . . 25 f.
- 20 Karja-Miku kosja lugu . . . . . 5 "
- 21 Peremees ja julane Grahw Leo Tolstoi
uudisjutt . . . . . 15 "
22. Ja siiski! Põnew uudisjutt Wene-Prantsuse
 sõja ajast . . . . . 25 "
23. Negeri truudus. Ilus ja põnew jutustus ühest
 merereisist . . . . . 10 "
24. Armastuse krambid. J. Normann'i naljajutud . 15 "
25. Narwast-Tallinna. 30 omamaa wanajuttu . . 12 "
26. Armastuse kadetus. Jutt Eesti minewikust . 20 "
27. Kaks wenda. Jutt Eesti meremeeste elust . . . 15 "
28. Peastatud ori. Ilus ja põnew jutustus Lõuna-
 Afrikast ja Amerikast . . . . . 15 "
- 29 Hall Hunt . . . . . 12 "
- 30 Tumm armastaja . . . . . 15 "
31. Walge neeger . . . . . 20 "
32. Armastuse wägi, ehk: Surma juust oled Sa
 mind neli korda päästnud! Üks wäga kena ja
 õpetlik jutt ise äranis noore rahwale . . . . . 20 "

33. Lilledõesjas ehk isa hana pealt leitud
pruut. Ilus jutustus Kristohw von Schmidt'i
wälja otsitud kirjades: „Surnust ülesse tõusnud
noormees“ . . . . . 15 f.
34. Reisi laulik . . . . . 10 „
35. Wäikene Tasku laulik . . . . . 15 „
36. Laada laulik . . . . . 15 „
37. Sõja laulud . . . . . 15 „
-

Raamatud

mis **M. Pöder**'i kuluga on trükiti.

1. Krati-raamat. Katse tulihänna ja ta fugu seltsi seletuseks ja 40 juttu tulihännast, puugist ja wedajast. Kirjutanud Mag. Kooli-Aleksander. Hind 30 kop.

2. Kodukäijad. Katse nende loomu seletuseks ja 40 juttu furnite hingede ilmutusest. Hind 25 kop.

3. Luupainaja. Seletused luupainaja kohta ja 25 juttu luupainajast. Hind 20 kop.

4. Endised jõumehed. Lood kalewipojast, Suurest-Tollust, Leigrist ja teistest. Hind 12 kop.

5. Narvast-Tallinna. 30 omamaa wanajuttu. Hind 12 kop.

6. Ja hiiski! Põnew uudisjutt Wene-Prantsuse sõja ajast. Hind 25 kop.

7. Armastuse kadetus. Jutt Cesti minevikust. Hind 20 kop.

8. Kaks wenda. Jutt Cesti meremeeeste elust. Hind 15 kop.

9. Peastetud ori. Ilus ja põnew jutustus Lõuna-Afrikast ja Amerikast. Hind 15 kop.

10. Armastuse wägi, ehk: Surma juust oled Sa mind neli korda päästnud! Üks väga kena ja õpetlik jutt ise äranis noore rahwale. Hind 20 kop.

11. Negeri trundus. Ilus ja põnew jutustus ühest merereisist. Hind 10 kop.

12. Veremees ja sulane. Grahw Leo Tolstoi uudisjutt. Hind 15 kop.

13. Leonore ehk truu armastus kuni surmani. Ilus ja hale lugu kahest armastajast keda nende wanemate ülestiigne wäljus surma ajas. Hind 20 kop.